

ตัวละครพระพี่นางสุพรรณกัลยาณี: วีรสตรีทางวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับ วาทกรรมประวัติศาสตร์

วันชนะ ทองคำเกา*

บทคัดย่อ

นวนิยายเรื่อง *พระพี่นางสุพรรณกัลยาณี* ของกาญจนา นาคั่นทน เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับพระสุพรรณกัลยาณีนางหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษต่างจากเรื่องเล่าของวีรสตรีท่านนี้ในสำนวนอื่นๆ กล่าวคือ นวนิยายเรื่องนี้นำเสนอตัวละครเอกให้มีภาพลักษณ์แบบวีรสตรีทางวัฒนธรรม ผู้ประพันธ์นวนิยายเลือกใช้วิธีการนำเสนอในลักษณะดังกล่าวเพื่อตอบโต้วาทกรรมประวัติศาสตร์กระแสหลักของนักวิชาการที่ไม่ยอมรับการดำรงอยู่ของพระสุพรรณกัลยาในฐานะวีรสตรีในประวัติศาสตร์ทางการ

The character of Princess Suphankalayani: A culture heroin in relation to a historical discourse

Wanchana Tongkhampao

Abstract

The novel *Phra Phee Nang Suphankalayani* written by Kanchana Nakananda is a unique version of narrative about Princess Suphankalaya because it represents Princess Suphankalayani a culture heroin. The writer represents her this way to negotiate the mainstream historical discourse which denies the existence of Princess Suphankalaya as a heroin in official Thai history.

---

* อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ต้นทศวรรษ ๒๕๔๐ เป็นเวลาที่กระแสการบูชาพระสุพรรณกัลยากำลังแพร่หลายในสังคมไทย กระแสดังกล่าวเริ่มต้นจากที่สำนักศิษย์ของหลวงปู่โง่น โสรโย ได้เผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับพระสุพรรณกัลยา พระเชษฐภคินีของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชราชินีกุสสตรีผู้ทรงสละพระชนม์ชีพเพื่อชาติ ยอมไปเป็นเชลยแทนสมเด็จพระนเรศวรมหาราชจนสิ้นพระชนม์อยู่ที่กรุงหงสาวดี เพื่อให้พระอนุชาได้มีโอกาสกลับมากอบกู้บ้านเมืองที่กรุงศรีอยุธยา เรื่องราวดังกล่าวทำให้พระสุพรรณกัลยาเป็นวีรสตรีที่ดึงดูดความสนใจในสังคมเป็นอย่างมาก

ความนิยมเรื่องราวเกี่ยวกับพระสุพรรณกัลยาเห็นได้จากการที่มีพระสาทิสังกัษณ์ของพระสุพรรณกัลยาซึ่งอ้างว่าได้มาจากการเพ่งญาณของหลวงปู่โง่น เผยแพร่กันทั่วไป อีกทั้งยังมีกิจกรรมต่างๆ เพื่อเผยแพร่เรื่องราวของพระสุพรรณกัลยาจัดขึ้นอีกมากมาย อาทิ มูลนิธิช่วยการสาธารณสุขชุมชนในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ จัดแสดงละครเวทีเรื่อง *พระสุพรรณกัลยา* แพร่ภาพออกอากาศทางโทรทัศน์เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ โดยใช้บทละครดัดแปรของสมภพ จันทระประภา โดยมีจินตหรา สุขพัฒน์รับบทพระสุพรรณกัลยา (*เดลินิวส์*, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๒, น. ๓๐) ส่วนบริษัทกันตนาได้นำเรื่องราวของพระสุพรรณกัลยามาดัดแปลงผสมกับนวนิยายเรื่อง *กษัตริยา* ตอน *แก้วกัลยาแห่งแผ่นดิน* ของทมยันตี มาสร้างเป็นละครโทรทัศน์ออกอากาศทางช่อง ๗ ใน พ.ศ. ๒๕๔๓ โดยเสนอข่าวว่าใช้งบประมาณถึง ๓๐๐ ล้านบาท (*มติชน*, ๘ ธันวาคม ๒๕๔๒, น. ๑๔)

กาญจนา นาคนนท์ นักเขียนนวนิยายชื่อดังก็เป็นศิษย์ของหลวงปู่โง่นด้วยเช่นกัน เธอได้นำเรื่องราวประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพระสุพรรณกัลยาในสำนวนของหลวงปู่โง่นจากหนังสือ *ย้อนรอยกรรม ตำนานพระสุพรรณกัลยา* มาเขียนเป็นนวนิยายเรื่อง *พระพี่นางสุพรรณกัลยาณี* ใน พ.ศ. ๒๕๔๒ ในนวนิยายเรื่องนี้ กาญจนาดำเนินเรื่องโดยใช้บทสนทนาระหว่างเธอเองกับหลวงปู่โง่น สลับกับเรื่องราวของพระสุพรรณกัลยาในประวัติศาสตร์ที่มีบทสนทนาของตัวละครในเรื่องเหมือนนวนิยายทั่วไป เช่น บทสนทนาของพระสุพรรณกัลยากับพระนเรศวร เป็นต้น เนื้อหานวนิยายอ้างว่าหลวงปู่โง่นมีกรรมร่วมกับพระสุพรรณกัลยามาในชาติก่อน ทำให้หลวงปู่โง่นมีภารกิจต้องไปนำพระอัฐิของพระสุพรรณกัลยากลับแผ่นดินไทยในชาติปัจจุบัน

กรรมที่หลวงปู่โง่งนมีร่วมกับพระสุพรรณกัลยานั้นคือพระสุพรรณกัลยาต้องเสด็จไปเป็นตัวประกันที่กรุงหงสาวดีพร้อมกับพระนเรศวรและพระเอกาทศรถโดยบังเอิญ หลวงปู่โง่งนในชาติก่อนเกิดเป็นขุนอรัญษัศคัคคิเสนา ทหารไทยคนสนิทของพระสุพรรณกัลยาที่เดินทางตามเสด็จไปพม่าและคอยดูแลพระสุพรรณกัลยาอย่างใกล้ชิด ต่อมาพระสุพรรณกัลยาได้เป็นพระมเหสีของพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองและพระเจ้าหงสาวดีนันทบุเรงตามลำดับ พระนเรศวรได้กลับไปช่วยกรุงศรีอยุธยาป้องกันและกอบกู้บ้านเมืองด้วยการสนับสนุนของพระสุพรรณกัลยา จนในที่สุดเมื่อพระนเรศวรกระทำยุทธหัตถีชนะพระมหาอุปราชา พระสุพรรณกัลยาก็ถูกพระเจ้าหงสาวดีนันทบุเรงปลงพระชนม์เพื่อแก้แค้น นวนิยายจบลงด้วยเรื่องราวที่หลวงปู่โง่งนในชาติปัจจุบันสามารถนำพระอัฐิของพระสุพรรณกัลยากลับมาสู่แผ่นดินไทยได้สำเร็จ เป็นอันขาดใช้เวรกรรมที่หลวงปู่โง่งนในชาติที่แล้วและพระสุพรรณกัลยาทำไว้ร่วมกัน หลังจากนั้นหลวงปู่โง่งนก็มรณภาพ

นวนิยายเรื่องนี้ น่าสนใจตรงที่เป็นการนำเอาเนื้อหาประวัติศาสตร์จากญาณทัศน์ของพระเกจิอาจารย์มาเป็นแกนในการเล่าประวัติศาสตร์ไทยสมัยเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑ ซึ่งเป็นทางเลือกที่แปลกสำหรับงานวรรณกรรมอิงประวัติศาสตร์ไทยเรื่องอื่นๆ ที่มักใช้ประวัติศาสตร์นิพนธ์สำนวนทางการ เช่น พระราชพงศาวดาร หรืองานของนักประวัติศาสตร์ โดยยึดถือความถูกต้องของข้อมูลทางการอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ เนื้อหาของนวนิยายเรื่องนี้ยังเน้นเล่าประวัติศาสตร์ในแง่มุมทางวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมชาววัง ความเชื่อแบบพระพุทธศาสนา หรือตำนานพื้นบ้านต่างๆ ซึ่งไม่ปรากฏในวรรณกรรมที่เล่าเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ตอนเดียวกันเรื่องอื่นๆ เช่น บทละครดึกดำบรรพ์เรื่องพระสุพรรณกัลยา หรือนวนิยายเรื่องกษัตริยา ตอนแก้วกัลยาแห่งแผ่นดิน ของทมยันตีเลย

ผู้เขียนบทความมีความเห็นว่า ลักษณะพิเศษที่กล่าวมาข้างต้นสัมพันธ์กับการนำเสนอตัวละครพระสุพรรณกัลยา (ที่ตัวบทนวนิยายเรียกว่า “พระพี่นางสุพรรณกัลยาณี”) ให้เป็นวีรสตรีทางวัฒนธรรม (culture heroin) เพื่อที่จะสร้างวาทกรรมประวัติศาสตร์กระแสรองมาตอบโต้กับประวัติศาสตร์ทางการ บทความเรื่องนี้จะแสดงให้เห็นประเด็นดังกล่าวตามลำดับหัวข้อดังนี้

วีรสตรีทางวัฒนธรรมคืออะไร และสำคัญอย่างไรต่อการเล่าประวัติศาสตร์

คำว่า วีรสตรี (บุรุษ) ทางวัฒนธรรมนี้เป็นศัพท์ทางคติชนวิทยา ที่จริงแล้ว ในหนังสือ *Dictionary of Folklore Mythology and Legend* ไม่ปรากฏคำว่าวีรสตรีทางวัฒนธรรม (culture heroin) แต่มีคำว่า วีรบุรุษทางวัฒนธรรม (culture hero) ซึ่งหมายถึงตัวละครในเทพนิยาย เรื่องเล่าพื้นบ้าน หรือตำนาน ซึ่งอาจเป็นคนหรือสัตว์ผู้สร้างสรรควัฒนธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่กลุ่มชน ประดิษฐ์หรือส่งสอนสิ่งใหม่ๆ ให้แก่กลุ่มชน (Leach, 1972, p. 268) ผู้เขียนบทความออนไลน์ใช้คำว่าวีรสตรีทางวัฒนธรรมเพื่อกล่าวถึงตัวละครสตรีที่มีลักษณะเดียวกันกับวีรบุรุษทางวัฒนธรรม

ตัวอย่างของวีรบุรุษทางวัฒนธรรมอาจพิจารณาได้จากที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้ยกตัวอย่างไว้ในบทความเรื่อง “วีรบุรุษในวัฒนธรรมไทย” (๒๕๓๖, น.๓-๙) เช่น ในพงศาวดารล้านช้าง ปรากฏขุนบรมผู้รับคำสั่งจากแกนนำบริวารมาแนะนำวิธีการทำเกษตรกรรมแก่ชาวลุ่ม (ชาวไทยบนพื้นโลก) ในพงศาวดารเหนือ ปรากฏพระร่วงผู้ซึ่งพระนามของพระองค์ใช้อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติได้แก่ พันธุ์ไม้ ปลา และหิน และในจินตนิมิตฉบับพระเจ้าบรมโกศ พระร่วงยังได้ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นอีกด้วย นอกจากวีรบุรุษทางวัฒนธรรมจะเป็นผู้สร้างและแนะนำวัฒนธรรมต่างๆ ให้แก่กลุ่มชนแล้ว นิธิยังอธิบายว่า วีรบุรุษทางวัฒนธรรมบางท่านไม่เพียงแต่จะเป็นวีรบุรุษในตำนานเท่านั้น เรื่องราวของวีรบุรุษทางวัฒนธรรมยังอาจซ้อนทับกับวีรบุรุษที่เป็นบุคคลจริงในประวัติศาสตร์ด้วย เช่น พระเจ้าอู่ทองในนิทานพื้นบ้าน ผู้ทรงอพยพหนีโรคห่าและสร้างเมืองใหม่ รวมทั้งวางระบบแบบแผนของเมือง ซ้อนทับพระเจ้าอู่ทองในประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา พระเจ้ามังรายในเอกสารล้านนา ทรงเป็นทั้งบุคคลในประวัติศาสตร์ และเป็นทั้งวีรบุรุษทางวัฒนธรรมผู้สร้างเมืองเชียงใหม่ และแบบแผนประเพณีของเมืองเชียงใหม่ (น. ๖)

ความน่าสนใจของการนำเสนอตัวละครในประวัติศาสตร์ดังเช่นพระสุพรรณกัลยาให้เป็นวีรสตรีทางวัฒนธรรมนั้นคือโดยส่วนใหญ่วรรณกรรมไทยมักจะนำเสนอวีรสตรี (บุรุษ) ที่มีจริงในประวัติศาสตร์โดยอิงจากหลักฐานที่มีในประวัติศาสตร์นิพนธ์ของทางการเป็นหลัก เนื้อเรื่องของวรรณกรรมอิงประวัติศาสตร์แบบสดุดีวีรสตรี (บุรุษ) จึงเน้นวีรกรรมทางด้านการรบหรือบทบาททางการเมือง เช่น พระนเรศวรทรงกระทำยุทธหัตถี พระสุริโยทัยทรงออกรบเยี่ยงบุรุษ เป็นต้น เพราะว่าหลักฐานประวัติศาสตร์ทางการที่

เป็นหลักฐานสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ของไทยนั้นคือพระราชพงศาวดารซึ่งเป็นงานเขียนที่บันทึกเรื่องราวของพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลาง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, สาขาวิชาศิลปศาสตร์, ๒๕๔๘, น. ๑๑-๑๒) โดยที่พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารนั้นเน้นกิจกรรมทางการเมืองการปกครองและการสงครามเป็นส่วนใหญ่

แต่ในนวนิยายเรื่องพระพี่นางสุพรรณกัลยาณี กลับนำเสนอภาพพระสุพรรณกัลยาณีให้ทรงเป็นวีรสตรีทางวัฒนธรรม ที่มีบทบาทในการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม เช่น ให้กำเนิดวัฒนธรรมการเรียกชื่อแม่ทัพและการโกนคิ้วของพระสงฆ์ และเป็นผู้นำการแสดงความเหนือกว่าของเชลยฝ่ายไทยที่มีต่อชนชาติพม่าด้วยวัฒนธรรมของชาววัง เช่น การประกอบอาหาร การจัดดอกไม้^๑ โดยที่ผู้ประพันธ์นวนิยายเสนอว่าเรื่องราวเหล่านี้เป็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่ได้จากญาณทัศนะของหลวงปู่โง้ง ผ่านบทสนทนาของผู้ประพันธ์กับหลวงปู่ที่วิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ประวัติศาสตร์แทรกอยู่ตลอดทั้งเรื่อง ลักษณะดังกล่าวนี้ทำให้ตัวละครพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีเป็นวีรสตรีทางประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะพิเศษกว่าวีรสตรี (บุรุษ) ที่ปรากฏในวรรณกรรมอิงประวัติศาสตร์ตอนเดียวกันเรื่องอื่นๆ ซึ่งนำเสนอพระสุพรรณกัลยาเป็นวีรสตรีที่มีบทบาทในพื้นที่ทางการเมืองโดยตรงเท่านั้น เช่น ในบทละครดึกดำบรรพ์เรื่องพระสุพรรณกัลยา ของสมภพ จันทระประภา (ม.ป.ป., น. ๘) ซึ่งเป็นวรรณกรรมเกี่ยวกับพระสุพรรณกัลยาเรื่องแรกในประวัติศาสตร์วรรณคดีไทย นำเสนอพระสุพรรณกัลยาให้เป็นวีรสตรีที่ทรงมีอุดมการณ์แบบวีรกษัตริย์ผู้อสาไปเป็นตัวประกันแทนพระนเรศวรเพื่อกอบกู้บ้านเมืองเท่านั้น ไม่ปรากฏบทบาทในทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจนเลย

ลักษณะพิเศษของการนำเสนอตัวละครพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีในนวนิยายเรื่องพระพี่นางสุพรรณกัลยาณี ให้เป็นวีรสตรีทางวัฒนธรรมนี้เป็นรูปแบบที่ไม่ค่อยปรากฏในการเล่าประวัติศาสตร์ในวรรณกรรมไทย อีกทั้งการนำเสนอวีรสตรี (บุรุษ) ทางวัฒนธรรมนั้นมักจะพบเฉพาะในข้อมูลพื้นบ้าน เช่น เทพนิยาย ตำนาน นิทานประจำถิ่นเท่านั้น การที่วีรสตรีทางวัฒนธรรมมาปรากฏในนวนิยายจึงเป็นกรณีที่ไม่ได้พบบ่อยนัก ทำให้น่าสนใจศึกษาต่อไปว่าเหตุใดผู้เขียนจึงเลือกที่จะนำเสนอเช่นนี้

^๑ รายละเอียดเรื่องนี้จะกล่าวอย่างละเอียดต่อไปในหัวข้อที่ ๒

พระพี่นางสุพรรณกัลยาณีเป็นวีรสตรีทางวัฒนธรรมอย่างไร

เมื่อเข้าใจทฤษฎีเกี่ยวกับวีรสตรีทางวัฒนธรรมแล้ว ในหัวข้อนี้จะอภิปรายถึงลักษณะที่ทำให้ตัวละครพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีในนวนิยายเรื่อง *พระพี่นางสุพรรณกัลยาณี* จัดเป็นวีรสตรีทางวัฒนธรรม โดยจะกล่าวเป็น ๓ ประเด็น คือ พระพี่นางสุพรรณกัลยาณีทรงให้กำเนิดวัฒนธรรม พระพี่นางสุพรรณกัลยาณีทรงเป็นวีรสตรีผู้นำชาตินิยม โดยใช้วัฒนธรรม และกลวิธีทางการประพันธ์สนับสนุนการปรากฏตัวของวีรสตรีทางวัฒนธรรม ดังนี้

๑. พระพี่นางสุพรรณกัลยาณีทรงให้กำเนิดวัฒนธรรม

จากนิยามของวีรสตรีทางวัฒนธรรมที่กล่าวว่าวีรสตรีทางวัฒนธรรมจะต้องเป็นผู้สร้างสรรควัฒนธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้กลุ่มชนนั้น ผู้เขียนบทความเห็นว่าตัวละครพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีในนวนิยายเรื่อง *พระพี่นางสุพรรณกัลยาณี* มีภาพลักษณ์แบบวีรสตรีทางวัฒนธรรมเนื่องจากในตัวละครนวนิยายได้นำเสนอตำนานไว้ ๒ เรื่อง โดยผูกโยงให้เห็นว่าวัฒนธรรมไทยบางประการนั้นมีที่มาจากความสำคัญของพระพี่นางสุพรรณกัลยาณี กล่าวคือ ตำนานของการใช้คำว่า “แม่ทัพ” ที่เล่าว่าในระหว่างที่พระนเรศวรออกรบนั้นทรงคิดถึงพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีผู้ที่ทรงเรียกว่า “แม่” มาก จึงทรงให้เรียกผู้นำทัพว่า “แม่ทัพ” ขึ้นเป็นครั้งแรก (กาญจนา นาคินทร์, ๒๕๔๒, น. ๑๔๕-๑๔๖) ตำนานการโกนคิ้วของพระสงฆ์ไทยที่เล่าว่าพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีทรงสืบทราบจากพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองว่าฝ่ายพม่าใช้พระสงฆ์ปลอมตัวมาเป็นสายสืบข่าวในไทย พระพี่นางสุพรรณกัลยาณีจึงทรงส่งข่าวผ่านขุนอาร์ักษ์ศักดิ์เสนาไปยังพระนเรศวรที่เมืองไทย พระนเรศวรทรงทราบก็ไปปรึกษาพระพนรัตน์ วัดป่าแก้ว พระพนรัตน์ก็ทรงแนะนำให้พระสงฆ์ไทยทั้งหมดโกนคิ้วเพื่อให้สามารถแยกแยะได้ว่าพระรูปใดเป็นพระไทยหรือพระพม่า ทำให้พระสงฆ์ไทยต้องโกนคิ้วนับแต่นั้นมา (กาญจนา นาคินทร์, ๒๕๔๒, น. ๑๖๗-๑๗๐)

อาจกล่าวได้ว่า ตัวละครพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีทรงเป็นวีรสตรีที่ให้กำเนิดคำศัพท์และแบบแผนทางวัฒนธรรมแก่ชนชาติไทย เช่นเดียวกับที่พระร่วงทรงเป็นวีรบุรุษทางวัฒนธรรมผู้ให้กำเนิดชื่อเรียกพันธุ์พืชและพันธุ์ปลาบางอย่างรวมทั้งแบบแผนการปกครองบ้านเมือง

๒. พระพี่นางสุพรรณกัลยาณีทรงเป็นวีรสตรีผู้นำชาตินิยมโดยใช้วัฒนธรรม

ชาตินิยม (nationalism) หมายถึง การเคลื่อนไหวทางอุดมการณ์เพื่อที่จะได้มา และอ้างไว้ซึ่งอิสรภาพและอำนาจในการปกครองตนเองของกลุ่มชนผู้ซึ่งสมาชิกในกลุ่มมีความรับรู้ร่วมกันว่าชาติเป็นหน่วยที่มีอยู่จริงหรือมีศักยภาพที่จะเกิดขึ้นมาได้จริง (Smith cited in Sturm, 2006, p.23) ชาตินิยมในวรรณกรรมอิงประวัติศาสตร์ จึงได้แก่การแสดงให้เห็นว่าชาติไทยมีอยู่จริงโดยแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างชาติไทยกับชาติอื่นๆ ซึ่งมักจะเป็นในลักษณะที่ชาติไทยเหนือกว่า นอกจากนี้ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ในแนวชาตินิยมยังมุ่งแสดงให้เห็นการต่อสู้เพื่อเป็นอิสระของชนชาติด้วย

ในเนื้อเรื่องของนวนิยาย ตัวละครพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีและข้าราชการบริพารชาวไทยที่ตามเสด็จพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีไปยังกรุงหงสาวดีได้แสดงความเหนือกว่าของวัฒนธรรมราชสำนักไทยต่อชนชาติพม่า และได้ถ่ายทอดวัฒนธรรมบางอย่างให้แก่ราชสำนักพม่า หรือวัฒนธรรมบางอย่างก็นำไปรอดพม่า แต่ปิดบังเคลือบวิธีการของไทยเอาไว้ จนอาจกล่าวได้ว่าพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีทรงเป็นผู้นำในการต่อสู้ทางวัฒนธรรม เช่น กิริยามารยาทของสาวชาววังในราชสำนักไทยซึ่งงดงามอ่อนช้อยกว่าของพม่า (กาญจนา นาคันทน์, ๒๕๔๒, น. ๘-๙) ความสามารถในการใช้สมุนไพร (น. ๕๔) การจัดดอกไม้ (น. ๕๙) อาหารไทยซึ่งมีรสชาติอร่อยกว่าอาหารพม่า (น. ๘๓) การสร้างปราสาท (น. ๙๒) หรือมวยไทยซึ่งเก่งกว่ามวยพม่าเพราะไทยใช้เวทย์มนตร์คาถาดังกรณีนัชายขนมต้มชนะพม่าจำนวนมากได้ก็เพราะไทยมีการอาบว่านอาบยาและใช้ไพลเสกให้หนังเหนียว (น. ๘๕) เป็นต้น

ลักษณะดังกล่าวช่วยผลักดันชนชาติพม่าให้เป็น “คนอื่น” (the other) ที่อยู่ห่างไกลและมีวัฒนธรรมด้อยกว่าไทย ซึ่งจะส่งผลทางอ้อมในการนิยามชนชาติไทยให้เป็นชาติที่มีอยู่จริงและมีอารยธรรมกว่าชาติปัจจุามิตร โดยเห็นได้จากเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ส่งางาม และเมื่อตัวละครพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีทรงเป็นผู้นำในการต่อสู้ทางวัฒนธรรมเช่นนี้ ก็อาจนับได้ว่าทรงเป็นวีรสตรีเช่นเดียวกับพระสุริยไทยย หรือวีรสตรีอย่างพระนเรศวรที่ทรงต่อสู้เพื่อความเป็นชาติเช่นกัน เพียงแต่ทรงต่อสู้เพื่อชาติด้วยการสร้างชาตินิยมในทางวัฒนธรรม กล่าวได้ว่า ตัวละครพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีทรงเป็นวีรสตรีทางวัฒนธรรมโดยนัยที่ทรงใช้วัฒนธรรมไทยเพื่อสร้างชาตินิยมทางวัฒนธรรมให้แก่หมู่ชนชาติไทยที่เป็นเชลยศึก

๓. กลวิธีทางการประพันธ์สนับสนุนการปรากฏตัวของวีรสตรีทางวัฒนธรรม

นวนิยายเรื่อง *พระพี่นางสุพรรณกัลยาณี* มีกลวิธีการประพันธ์ที่โดดเด่นจากวรรณกรรมที่เล่าประวัติศาสตร์ตอนเดียวกันเรื่องอื่นในส่วนของโครงเรื่อง นั่นคือปมขัดแย้งหลักในตอนพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีต้องไปเป็นตัวประกันที่หงสาวดี ในเอกสารทางประวัติศาสตร์และวรรณกรรมสำนวนอื่นๆ การตัดสินใจไปเป็นตัวประกันของพระสุพรรณกัลยาเป็นไปเพราะความสมัครใจของพระนางเองเพื่อต้องการช่วยกอบกู้เอกราชในทางอ้อม เช่น พระปณิธานของตัวละครพระสุพรรณกัลยาในบทละครดึกดำบรรพ์เรื่อง *พระสุพรรณกัลยา* ของสมภพ จันทรประภา ที่กล่าวกับพระมหารัชมราชว่า

สุพรรณฯ	ถ้าเกิดมา เป็นชาย ก็ได้ฉัตร จะรบรบ ต่อสู้ เกรียงไกร เสียดายแต่ ที่เกิด เป็นสตรี รบรบ ต่อกร รอนราญ ขอพระจง นำข้า ไปแลกน้อง กู้เกียรติ อยู่ชยา ธาณี	ปกป้อง ครอบรัฐ ยิ่งใหญ่ คืนเอามา เป็นไทย ดังก่อนกาล ยากที่ จะเข้า หักหาญ ประจัญบาน เช่นชาย ชาตรี รวมเป็นสอง รongบาท บทศรี ไม่ข้าที่ จะพิน คินตัว
---------	--	---

(สมภพ จันทรประภา, ม.ป.ป., น. ๔)

ความที่ยกมานี้แสดงถึงความตระหนักในพระราชภารกิจอันสูงส่งของผู้สืบเชื้อสายวีรกษัตริย์ผู้มีความกล้าหาญ ตัวละครพระสุพรรณกัลยายังย้ำด้วยความสูงส่งของสายเลือดวีรกษัตริย์ของพระองค์นั้นทำให้พระองค์อาจจะได้เป็นพระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาได้ถ้าหากทรงเกิดเป็นชาย เหตุผลสำคัญในการประกอบวีรกรรมของพระสุพรรณกัลยาในบทละครจึงเป็นเพราะทรงตระหนักในพันธกิจของวีรกษัตริย์พระนางจึงทรงยอมเข้าแลกเป็นตัวประกันแทนพระนเรศวรด้วยความเต็มพระทัย

แต่ในนวนิยายเรื่อง *พระพี่นางสุพรรณกัลยาณี* บทประพันธ์สร้างปมขัดแย้งที่ทำให้พระพี่นางสุพรรณกัลยาณีต้องไปเป็นตัวประกันที่หงสาวดีด้วยลำดับโครงเรื่องดังนี้ พระวิสุทธิกษัตริย์ผู้ทรงเป็นพระราชมารดาของพระพี่นางสุพรรณกัลยาณี พระนเรศวร และพระเอกาทศรถ ทรงป่วยเป็นอัมพฤกษ์ ไม่สามารถดูแลพระราชโอรสได้ พระพี่นางสุพรรณกัลยาณีจึงทรงรับหน้าที่ดูแลพระอนุชาทั้งสองเองตั้งแต่ทั้ง ๓ พระองค์ยังทรง

พระเยาว์ จนพระอนุชาทั้งสองให้ความสนิทสนมเรียกพระนางว่า “แม่” จนกระทั่งเมื่อเสียดรุณศรีอยุธยา พระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองทรงต้องการให้พระนเรศวรและพระเอกาทศรถไปเป็นตัวประกันที่หงสาวดี พระราชโอรสทั้งสองพระองค์ไม่ยอมเสด็จ พระพี่นางสุพรรณกัลยาณีในฐานะพระเชษฐภคินีจึงต้องตามเสด็จไปดูแลพระอนุชา พระราชโอรสทั้งสองจึงยอมเสด็จ

ด้วยเหตุการณ์ที่ร้อยเรียงไปตามลำดับเช่นนี้ทำให้พระพี่นางสุพรรณกัลยาณีต้องเสด็จไปยังกรุงหงสาวดี จนอาจกล่าวได้ว่า “ชะตากรรม” เป็นเครื่องพัดพาให้พระนางต้องเสด็จไปหงสาวดีจนสิ้นพระชนม์ในที่สุด ดังคำกล่าวของตัวละครพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีเองว่าทรง “เกิดมาเพื่อ...” รับใช้พระนเรศวรและพระเอกาทศรถ ดังนี้ “...หญิงนี่นะเกิดมาสำหรับรับใช้น้องทั้งสองคนนี่เสียจริงๆ นะ ตัวเองไม่ควรต้องมาเป็นเชลย ก็ต้องจำใจมาเพราะน้องไม่ยอมมา พลอยให้พี่ทั้งสองต้องมาลำบากกับหญิงด้วย” (กาญจนา นาคินทร์, ๒๕๔๒, น. ๑๗๙)

นอกจากนี้เหตุการณ์ตอนต่อไปในโครงเรื่องยังได้รับการอธิบายโดยใช้ความเชื่อเรื่องวิญญาณและการเวียนว่ายตายเกิดมาอธิบาย กล่าวคือ พระพี่นางสุพรรณกัลยาณีทรงตกเป็นพระมเหสีของพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองและพระเจ้านันทบุเรงตามลำดับ พระพี่นางสุพรรณกัลยาณีทรงช่วยให้พระนเรศวรได้กลับไปยังกรุงศรีอยุธยาจนกอบกู้เอกราชได้สำเร็จ พระพี่นางสุพรรณกัลยาณีถูกสังหารเพื่อแก้แค้น ฝ่ายพม่าได้ตรึงดวงพระวิญญาณไว้ที่แผ่นดินพม่า หลวงปู่โง่ในชาติปัจจุบันได้เกิดนิมิตให้ช่วยนำพระอัฐิและดวงพระวิญญาณของพระสุพรรณกัลยาณีกลับสู่แผ่นดินไทยเช่นเดิม

การนำเสนอเหตุการณ์การเสด็จไปยังกรุงหงสาวดีของพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีโดยใช้ความเชื่อเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดมาอธิบาย ส่งผลให้นวนิยายเรื่องนี้มีโครงเรื่องต่างไปจากเรื่องเล่าเกี่ยวกับพระสุพรรณกัลยาฯ ส่วนนวนิยายอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญ และเนื่องจากโครงเรื่องเป็นเครื่องมือในการสื่อสารแก่นเรื่องของบทประพันธ์ เมื่อโครงเรื่องในตอนสำคัญเปลี่ยนไปจึงทำให้แก่นเรื่องของบทประพันธ์เปลี่ยนไปจากแนวทางการนำเสนอตัวละครพระสุพรรณกัลยาฯ ส่วนนวนิยายอื่นด้วย

จากโครงเรื่องที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่าแก่นเรื่องของนวนิยายเรื่องนี้คือพระพี่นางสุพรรณกัลยาฯ ทรงเป็นวีรสตรีที่ประสบชะตากรรมอันน่าเห็นใจตั้งแต่ยังทรง

มีชีวิตอยู่จนหลังสิ้นพระชนม์ แต่ก็ทรงได้รับความช่วยเหลือจากหลวงปู่โง่น โสรโย ผู้มีกรรมร่วมกันทั้งชาตินี้และชาติก่อน แก่นเรื่องในลักษณะนี้ทำให้นวนิยายเรื่องนี้มีลักษณะสำคัญ ๒ ประการ คือ ประการแรก นวนิยายเรื่องนี้ตีความประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพระสุพรรณกัลยาในลักษณะที่หลวงปู่โง่น โสรโย มีความสำคัญต่อเรื่องเป็นอย่างมาก^๓ และประการที่ ๒ นวนิยายเรื่องนี้นำเสนอภาพลักษณ์ของพระสุพรรณกัลยาบนพื้นฐานของความเชื่อทางพุทธศาสนา คือเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด ลักษณะสำคัญในประการที่ ๒ นี้ ทำให้ประวัติศาสตร์ในนวนิยายเรื่องนี้ได้รับการเล่าด้วยความคิดความเชื่อมากกว่าด้วยข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์

นอกจากนี้ เนื้อหาส่วนอื่นๆ ในนวนิยายเรื่องพระพี่นางสุพรรณกัลยาณียังอธิบายประวัติศาสตร์ด้วยเหตุผลที่อิงกระตความเชื่อทางประวัติศาสตร์อยู่ตลอดทั้งเรื่องเช่นกัน เช่น อธิบายว่าสมเด็จพระมหินทราธิราชทรงกลับชาติมาเกิดเป็นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มาปราบพม่าเพื่อแก้ตัวที่เคยทำให้ไทยเสียกรุง (กาญจนานาคันนันทน์, ๒๕๔๒, น. ๔๑) ซึ่งเป็นคำอธิบายที่อิงความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด คำอธิบายของตัวละครพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองว่า เหตุที่สมเด็จพระมหาจักรพรรดิต้องพ่ายแพ้แก่พม่าและเสด็จสวรรคตนั้นเป็นเพราะว่า การให้พระนาม “พระมหาจักรพรรดิ” ซึ่งเป็นพระนามของพระมหาจักรพรรดิราชผู้ยิ่งใหญ่ผู้นั้น เป็นการให้พระนามสูงเกินกว่าบุญบารมีของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิเอง (ตั้งคำที่ชาวบ้านมักใช้ว่า “บุญไม่ถึง”) ซึ่งเป็นคำอธิบายสาเหตุของความพ่ายแพ้ของฝ่ายไทยที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำของอำนาจบุญญาธิการมากกว่าการต่อความสามารถในการรบหรือการปกครอง หรือเหตุการณ์ที่มีเทพสังหรณ์เตือนว่าพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีจะต้องตกเป็นพระมเหสีของพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนอง (น. ๑๐๙) ซึ่งช่วยเน้นย้ำว่าเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในนวนิยายเรื่องนี้ เกิดขึ้นจากโชคชะตาที่ส่งผลต่อชีวิตของตัวละครมากกว่าอุดมการณ์ซึ่งเป็นความคิดหรือการตัดสินใจของตัวละครเอง

^๓ บทบาทของหลวงปู่โง่น โสรโย ในนวนิยายเรื่องนี้ยังมีความน่าสนใจในประเด็นสตรีนิยมในแง่ที่ว่า การเป็นวีรสตรีของตัวละครหญิงคือพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีต้องอาศัยความช่วยเหลือของตัวละครชายคือหลวงปู่โง่น จึงจะสมบูรณ์ได้ แต่บทความนี้มีได้มุ่งอภิปรายประเด็นนี้ จึงไม่ได้กล่าวในรายละเอียด

การอธิบายประวัติศาสตร์ด้วยความเชื่อต่างๆ เหล่านี้ทำให้เรื่องราวประวัติศาสตร์ในนวนิยายเรื่องพระพี่นางสุพรรณกัลยาณี มีลักษณะคล้ายคลึงกับตำนานความเชื่อพื้นบ้าน เนื้อเรื่องของนวนิยายจึงเหมาะที่จะให้วีรสตรีทางวัฒนธรรมในตำนานปรากฏตัวมากกว่าการเล่าประวัติศาสตร์ด้วยข้อเท็จจริงตามประวัติศาสตร์ทางการ และสอดคล้องกับคำอธิบายที่ว่า วีรบุรุษทางวัฒนธรรมของไทยตกทอดมาในรูปของตำนานและนิทานพื้นบ้านเกือบทั้งหมด (นิธิ เอียวศรีวงศ์, ๒๕๓๖, น. ๔) การที่นวนิยายเรื่องนี้วางอยู่บนพื้นฐานความคิดความเชื่อดังที่กล่าวแล้วนั้น จึงเป็นการสร้างบรรยากาศของนวนิยายให้คล้ายคลึงกับตำนานหรือนิทานพื้นบ้าน ซึ่งกลมกลืนกับแนวทางการเล่าเรื่องของวีรสตรีทางวัฒนธรรมมากกว่าจะเล่าประวัติศาสตร์ด้วยหลักฐานเชิงวิชาการตามรูปแบบของวรรณกรรมสมัยใหม่ ซึ่งมีความเป็นเหตุเป็นผลด้วยวิธีคิดแบบวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ยังสัมพันธ์กับกลวิธีการเล่าเรื่องที่ซับซ้อนหนาของผู้ประพันธ์นวนิยายกับหลวงปู่โง่ ผู้เล่าเรื่องของพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีที่มีแทรกอยู่ตลอดเรื่อง ทำให้นวนิยายเรื่องนี้มีลักษณะของการเล่าเรื่องแบบมุขปาฐะปนอยู่ด้วย

ดังนั้น ไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม กลวิธีการประพันธ์นวนิยายเรื่องพระพี่นางสุพรรณกัลยาณี มีความสัมพันธ์และช่วยส่งเสริมการนำเสนอภาพลักษณ์แบบวีรสตรีทางวัฒนธรรมของพระพี่นางสุพรรณกัลยาณี

ด้วยเหตุผลทั้ง ๓ ประการข้างต้น ตัวละครพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีในนวนิยายเรื่องนี้จึงมีภาพลักษณ์เป็นวีรสตรีทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการเล่าประวัติศาสตร์ในนวนิยาย ลักษณะดังกล่าวนี้แตกต่างไปจากวรรณกรรมอิงประวัติศาสตร์ตอนนี้อย่างอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ ในหัวข้อต่อไป ผู้เขียนบทความนี้จะอภิปรายถึงสาเหตุที่น่าจะเป็นที่มาของการเลือกนำเสนอในลักษณะเช่นนี้

ทำไมต้องนำเสนอภาพลักษณ์ของพระพี่นางสุพรรณกัลยาณี ให้เป็นวีรสตรีทางวัฒนธรรม

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนบทความจะอภิปรายถึงสาเหตุที่น่าจะทำให้ผู้ประพันธ์นวนิยายเรื่อง พระพี่นางสุพรรณกัลยาณี ต้องนำเสนอภาพลักษณ์ของตัวละครพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีให้เป็นวีรสตรีทางวัฒนธรรมโดยพิจารณาจากบริบททางสังคมในช่วงเวลาของการประพันธ์นวนิยายเรื่องนี้

เมื่อพิจารณาบริบททางเหตุการณ์ในต้นทศวรรษ ๒๕๔๐ ซึ่งนวนิยายเรื่องนี้ประพันธ์ขึ้น ผู้เขียนบทความพบว่าความเชื่อเรื่องพระสุพรรณกัลยานั้นเป็นเรื่องที่สร้าง

ความสนใจให้กับสังคมไทยในยุคหลังพองสบู่แตก ซึ่งเป็นยุคที่ประชาชนต้องการที่พึ่งทางใจเป็นอย่างสูงเนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจ โดยที่ความเชื่อเกี่ยวกับพระสุพรรณกัลยานั้นอาจแบ่งได้เป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มที่เชื่อถือและมองว่าดวงพระวิญญาณของพระสุพรรณกัลยาสามารถให้โชคลาภได้ จึงมีการบูชาเพื่อขอโชคลาภและความร่ำรวย และอีกกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มนักวิชาการที่มองว่าเรื่องราวของพระสุพรรณกัลยาไม่น่าเชื่อถือและควรมีการตรวจสอบในทางวิชาการ

จนกระทั่งใน พ.ศ. ๒๕๔๒ แพทย์หญิงนลินี ไพบูลย์ กรรมการผู้จัดการบริษัทสกายไลน์ ยูนิตี้ จำกัด หนึ่งในสาธุศิษย์ของหลวงปู่โง่น โสรโย และเป็นผู้นับถือพระสุพรรณกัลยา ได้สนับสนุนเงินทุนให้ ดร.สุนทร ชุตินทรานนท์ อาจารย์ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศึกษาวิจัยเรื่องราวของพระสุพรรณกัลยาในประวัติศาสตร์โดยเปรียบเทียบจากเอกสารประวัติศาสตร์ของไทยและพม่า งานวิจัยดังกล่าวได้รับการตีพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ *พระสุพรรณกัลยา จากตำนานสู่หน้าประวัติศาสตร์* ซึ่งมีการพิมพ์เป็นจำนวนมากถึง ๕๐,๐๐๐ เล่ม และได้มีการเผยแพร่งานวิจัยดังกล่าวโดยแจกจ่ายให้แก่ผู้สนใจ สื่อมวลชน และมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั่วประเทศโดยไม่คิดมูลค่า (*ข่าวสด*, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๒, น. ๓๑)

ผลการวิจัยของสุนทรพบว่าเรื่องราวของพระสุพรรณกัลยาปรากฏอยู่ในเอกสารประวัติศาสตร์ประเภทคำให้การ ได้แก่ *คำให้การขุนหลวงหาวัด* ของไทย *พงศาวดารฉบับอุกالا* *มหายาสะวังเต๊ะ* และ *มานานมหายาสะเวงดอจี* ของพม่า และถูกคัดลอกในเอกสารประวัติศาสตร์สมัยหลังของทั้งสองฝ่ายสืบเนื่องกันมา แต่เรื่องเล่าของพระสุพรรณกัลยาว่าทรงมีบทบาทสำคัญทางการเมืองโดยทรงถูกสมเด็จพระนเรศวรมหาราชพระราชบิดาส่งไปเป็นองค์จ่านำที่กรุงหงสาวดีและถูกพระเจ้าหงสาวดีนั้นทูลขอร้องพระชนม์เพื่อล้างแค้นที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงได้ชัยชนะในยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชา นั้นมิได้มีปรากฏในหลักฐานชั้นต้น (สุนทร ชุตินทรานนท์, ๒๕๔๖, น. ๓-๔๕)

อย่างไรก็ดี เนื่องจากงานวิจัยดังกล่าวสนใจการวิพากษ์เอกสารประวัติศาสตร์เป็นสำคัญ ไม่ได้ตอบคำถามอย่างชัดเจนในทำนองว่าเรื่องราวของพระสุพรรณกัลยามีจริงหรือไม่จริงในประวัติศาสตร์ จึงพบว่าในสังคมไทย การรับรู้ข้อมูลจากงานวิจัยเรื่องนี้ยังคงแตกแยกเป็น ๒ แนวทาง คือ ฝ่ายที่เชื่อถือและฝ่ายที่ไม่เชื่อถ้อยยังคงถกเถียงกันดังพบว่าหลังจากมีการเผยแพร่งานวิจัยของสุนทร หนังสือพิมพ์ *กรุงเทพธุรกิจ* ฉบับ

ประจำวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๔๒ นำมาเสนอข่าวโดยพาดหัวว่า “งานวิจัยจุฬาฯ สุพรรณกัลยา มีตัวตนจริง” โดยเสนอในเนื้อหาข่าวว่าผลงานวิจัยดังกล่าวระบุว่าพระสุพรรณกัลยา มีตัวตนจริง แต่ไม่ปรากฏเรื่องราวการแลกตัวประกันและภาพวาดพระสุพรรณกัลยาในประวัติศาสตร์ (กรุงเทพธุรกิจ, ๑๘ กันยายน ๒๕๔๒, น. ๑๔, ๑๑) ในขณะที่หนังสือพิมพ์มติชน ฉบับประจำวันเดียวกัน เสนอเนื้อหาข่าวใกล้เคียงกับกรุงเทพธุรกิจ แต่ในพาดหัวข่าวกลับเสนอว่า “จุฬาฯ วิจัย ‘สุพรรณกัลยา’ ไม่ใช่วีรสตรี!” และมีพาดหัวรองว่า “พงศาวดารไทยไม่เคยพูดถึง ‘ปู่โง่น’ ‘หยอง’ แพ้เกินจริง” (มติชน, ๑๘ กันยายน ๒๕๔๒, น. ๑, ๒๔) ซึ่งเป็นพาดหัวข่าวที่ทำทลายหลวงปู่โง่นเจ้าของตำนานดังกล่าวโดยตรง

ความแตกต่างของมุมมองและการตีความงานวิจัยที่ยกมาของหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับข้างต้นชี้ให้เห็นว่ายังมีความคิดสองกระแสที่มองความสำคัญของประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพระสุพรรณกัลยาต่างกัน นั่นคือความคิดทางประวัติศาสตร์กระแสหลัก คือความคิดของนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ที่มองว่าพระสุพรรณกัลยา อาจจะมีตัวตนจริง แต่ไม่มีบทบาทในประวัติศาสตร์เพราะยังขาดหลักฐานที่น่าเชื่อถือเพียงพอ กับความคิดประวัติศาสตร์กระแสรองซึ่งเป็นความคิดในแนวทางเดียวกับศิษยานุศิษย์ของหลวงปู่โง่น ไสโรย ที่เคารพนับถือพระสุพรรณกัลยาและเชื่อว่าทรงมีบทบาทในประวัติศาสตร์จริง การที่หนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับพาดหัวข่าวไม่ตรงกันนั้น สะท้อนให้เห็นการขบเคี้ยวของความคิดทั้งสองกระแส หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็นการต่อสู้ทางวาทกรรมประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพระสุพรรณกัลยา

วาทกรรม (discourse) ในที่นี้ใช้หมายถึง กระบวนทัศน์หรือแนวทางของความรู้ ความเข้าใจที่สื่อสารออกมาผ่านทางการใช้ภาษาและตัวบทอื่น ๆ กระบวนการดังกล่าวนี้ทำให้เกิดความรู้และอำนาจทางสังคมขึ้น (O'Shaughnessy and Stadler, 2005, p.150) นอกจากนี้ วาทกรรมยังเป็นกลุ่มถ้อยคำที่ใช้แสดงความรู้หรือวิธีการที่ใช้นำเสนอความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งในช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่เจาะจง (Michel Foucault, cited in Hall, 2005, p.150) นั่นคือ หากคนบางคนหรือบางกลุ่มสามารถจัดการกับความรู้หรือความคิดบางประการที่คนในสังคมคิด เชื่อ และเข้าใจตรงกันได้ ก็จะเกิดอำนาจบางอย่างในสังคม โดยที่ไม่ต้องใช้กำลังบังคับ เช่น วาทกรรมเรื่องเกย์ คือการใช้ความรู้ทางชีววิทยาที่แบ่งแยกเพศออกเป็นชายและหญิง และหลักศีลธรรมทางศาสนาว่าชายและหญิงควรมีความสัมพันธ์กันเพื่อสร้างชีวิตใหม่ให้เกิดขึ้นเท่านั้น

หากผิดไปจากนี้ถือว่าเป็นบาป วาทกรรมเรื่องเกย์จะทำให้คนในสังคมรังเกียจกร่วมเพศ และผู้ที่มีพฤติกรรมดังกล่าวก็จะรู้สึกผิดเองโดยที่ไม่ต้องมีกฎหมายมาห้ามหรือบังคับ

นอกจากนี้ วาทกรรมในสังคมไม่ได้มีเพียงวาทกรรมเดียว แต่อาจมี วาทกรรมอื่นๆ ที่ใช้พื้นฐานความรู้ความคิดแบบอื่นขึ้นมาต่อต้านอีกวาทกรรมหนึ่งก็ได้ เช่น วาทกรรมการเมืองไทยในช่วง พ.ศ. ๒๕๑๑-๒๕๑๙ ที่ผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองของขบวนการนักศึกษา ก็จะต้องนวนิยายขึ้นเพื่อโต้แย้งกัน บนพื้นฐานของความคิดทางสังคม วัฒนธรรม และการเมืองคนละชุดกันผ่านกลวิธีการเล่าเรื่องของนวนิยายอิงประวัติศาสตร์การเมือง เป็นต้น (สิริวิทย์ สุขกันต์, ๒๕๕๐)

ในที่นี้ วาทกรรมที่ปรากฏในสังคมไทยช่วง พ.ศ. ๒๕๔๒ คือวาทกรรมทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพระสุพรรณกัลยา โดยมีวาทกรรมประวัติศาสตร์สองกระแสต่อสู้กันอยู่ นั่นคือวาทกรรมประวัติศาสตร์กระแสหลัก คือความคิดของนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ที่มองว่าพระสุพรรณกัลยาไม่ใช่วีรสตรี เพราะไม่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยืนยันได้เช่นนั้น กับวาทกรรมประวัติศาสตร์อีกกระแสหนึ่งที่นับถือพระสุพรรณกัลยาในฐานะวีรสตรี วาทกรรมประวัติศาสตร์กระแสแรกมีพื้นฐานทางความคิดอยู่ที่วิธีการทางประวัติศาสตร์สมัยใหม่ที่เชื่อในหลักฐานเชิงประจักษ์ ในขณะที่วาทกรรมประวัติศาสตร์อีกกระแสหนึ่งมีพื้นฐานความคิดจากความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่ได้มาจากญาณทัศนะของหลวงปู่โง่น ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อเรื่องกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด

นวนิยายเรื่องพระพี่นางสุพรรณกัลยาณี เขียนขึ้นเพื่อตอบโต้วาทกรรมประวัติศาสตร์กระแสหลักอย่างชัดเจน ดังเห็นได้จากให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความเป็นมาของการเขียนนวนิยายเรื่องนี้ และบทบาทของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของหลวงปู่โง่น ไสโรย เช่น ท้าวหิรัญพนาสูร พระครูโลกอุดร ในความนำขนาดยาวถึง ๓๗ หน้า ผู้เขียนได้วิจารณ์นักวิชาการและนักประวัติศาสตร์กระแสหลักไว้ว่า

เล่าแจ้ง แกล้งไซ้ ที่มาที่ (ยังไม่) ไป เรื่องพระพี่นางสุพรรณกัลยาณี เพื่อความเข้าใจอันดีแก่ผู้ใคร่รู้ ผู้ที่กำลังสับสน ว่าวุ่น วุ่นวาย หวงแหวน เกรงประวัติศาสตร์จะถูกย่ำยี ด้วยนวนิยายและละคร รวมทั้งปรารถนาดีเกรงผู้คนจะถูกมอมเมาด้วยเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ ทั้งภาพและรูปเคารพ จนกระทั่งฝ่ายบ้านเมืองทนไม่ไหวจะชำระประวัติศาสตร์กันใหม่

อะไรจะขนาดนั้น!

และ

และคนที่กลัวว่าคนขายภาพพระองค์ท่านจะร่ำรวยรัฐบาลกลัวคนจะมั่ง...ขอเรียนผู้มีอำนาจที่หวังประชาชนว่า ย.ห.อย่าหวัง ให้คนบ้านูชาภาพของผุ้หญิงที่ตีๆ คนหนึ่งยังดีกว่าไปหาเลขเด็ด ไหว้จนกระทั่งสัตว์เดรัจฉาน หรือบ้าเสพยาเสพติดชนิดต่างๆ จนยากที่จะปราบได้...

...และเป็นห่วงนักวิชาการ ไม่ต้องไปชำระประวัติศาสตร์ใหม่ดอก มันผ่านมาเกือบห้าร้อยปีแล้ว หลักฐานประวัติศาสตร์มีในแหล่งไหน หลวงปู่โง่ และสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ท่านไปมาหมดแล้ว อย่านได้ไปแต่ต้องประวัติศาสตร์อีกเลย ผิดมาแล้วก็ปล่อยให้ผิดไป คนศึกษาประวัติศาสตร์เขาอมรู้อะไรว่า เขาจะรับฟังและรับเชื่อฉบับไหน

(กาญจนา นาคินทร์, ๒๕๔๒, น. ๑๐, ๓๐)

ความที่ยกมาข้างต้นกล่าวได้ว่า นวนิยายเรื่องนี้เขียนขึ้นเพื่อตอบโต้ฝ่ายบ้านเมืองที่เคียดแค้นกับกระแสบูชาพระสุพรรณกัลยา โดยแสดงความเห็นว่ากระแสความเชื่อในเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่ตีเพระเป็นการเคารพคนดี นอกจากนี้ยังตอบโต้นักประวัติศาสตร์ที่ไม่เชื่อถือญาณทัศน์ของหลวงปู่โง่ว่าไม่ควรต่อต้าน เพราะเรื่องราวประวัติศาสตร์ผ่านมานานแล้ว ไม่น่าจะหาความจริงได้

ทัศนคติของผู้ประพันธ์ข้างต้นแสดงให้เห็นเหตุผลของการจงใจเล่าเรื่องประวัติศาสตร์โดยเน้นตำนานความเชื่อทางประวัติศาสตร์ และนำเสนอภาพลักษณ์ของพระพี่นางสุพรรณกัลยาให้เป็นวีรสตรีทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจน นั่นคือ ความพยายามที่จะตอบโต้วาทกรรมประวัติศาสตร์ของนักวิชาการ การเลือกใช้ข้อมูลทางวัฒนธรรมของประวัติศาสตร์ ซึ่งเน้นตำนาน ความเชื่อ และคำบอกเล่าของหลวงปู่โง่ นั้นก็เป็นเพราะถ้าหากใช้เพียงข้อมูลประวัติศาสตร์ของนักวิชาการแล้ว ข้อมูลและความคิดเหล่านั้นก็จะสนับสนุนวาทกรรมประวัติศาสตร์กระแสหลักของฝ่ายที่ไม่เชื่อถือพระสุพรรณกัลยา เนื่องจากข้อมูลเหล่านั้นไม่มีเพียงพอจะสนับสนุนให้พระสุพรรณกัลยาเป็นวีรสตรีของชาติได้ ผู้เขียนจึงต้องเน้นข้อมูลทางวัฒนธรรมและความเชื่อเพื่อชี้ให้เห็นว่า มุมมองประวัติศาสตร์เรื่องพระสุพรรณกัลยานั้นควรมองแบบเดียวกับตน จะได้ข้อมูลสมบูรณ์มากกว่าเพราะข้อมูลของตนนั้นได้มาจากความสามารถทางกรรมฐานที่มองเห็นเหตุการณ์ได้ครบถ้วน ดังปรากฏในบทสนทนาระหว่างกาญจนา กับหลวงปู่โง่ ในนวนิยายว่า เรื่องราวใน *ย้อนรอยกรรม ตำนานพระสุพรรณกัลยา* (๒๕๕๐, น. ๑๐) นั้น

“ปู๊นไปเท่านั้น ใครจะเชื่อประวัติศาสตร์ก็ตามใจ ปู๊นได้บังคับให้ใครเชื่อนี้มาแล้วที่ประวัติศาสตร์เขียนไว้นะ แน่หรือว่าจริงทั้งหมด ใครรับรองได้”

“แล้วหลวงปู๊นอย่างไร จึงได้เรื่องมากจนกระทั่งต้องคั่นคั่นไปถึงเมืองพม่า เพื่อ “ย่อนรอยกรรม” เจ้าคะ”

“ปู๊นก็คิดกำหนดลมหายใจ ให้เข้าสู่สมาธิจนถึงขั้นอุปปนาสมาธิ แล้วก็ฝันสนุก ใครอยากรู้กรรมของตัวเองบ้างสิ”

ความที่ยกมาข้างต้นนั้นอ้างว่า ความสามารถในการเจริญกรรมฐานของหลวงปู๊นนั้นทำให้เข้าใจประวัติศาสตร์ได้อย่างทะลุปรุโปร่ง (ฝันสนุก) และยังสามารถให้ความรู้ในเรื่องที่สำคัญกว่าประวัติศาสตร์ได้ด้วย คือเรื่องกรรมของปัจเจกบุคคล

ในทางตรงกันข้าม บทสนทนาของกาญจนาและหลวงปู๊นในนวนิยายเรื่องเดียวกันอีกแห่งหนึ่งพยายามชี้ให้เห็นว่าประวัติศาสตร์กระแสหลักนั้นมีช่องโหว่คือ ต้องใช้เฉพาะหลักฐานเชิงประจักษ์ ทำให้เกิดช่องโหว่ของข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ดังนี้

(หลวงปู๊น) “ใครว่าละ”

(กาญจนา) “ประวัติศาสตร์ที่พวกเราเรียนกันเจ้าคะ”

“ก็อ่านไปสิ อยากเชื่อก็เชื่อไป”

ใครๆ ก็ทราบว่า ประวัติศาสตร์นั้นเขียนกันขึ้นภายหลังเป็นร้อยปี หลักฐานต่างๆ ถูกเผาทำลายเมื่อครั้งกรุงเก่าถูกเผา เอกสารต่างๆ ถูกทำลายไปมากมาย แม้ปีที่เสียกรุง พงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาว่า ปี พ.ศ. ๒๐๙๙ แต่ฉบับหลวงประเสริฐว่า ปี พ.ศ. ๒๑๑๒ ต่างกันถึงสิบกว่าปี ถ้าจะเถียงว่าใครผิดใครถูกคงจะต้องฆ่ากันตาย เพราะต่างคนต่างไม่รู้แน่

(กาญจนา นาคันทน์, ๒๕๕๒, น.๓๐)

เมื่อพิจารณาจากบริบททางเหตุการณ์ของการประพันธ์ ประกอบกับเนื้อความในดวบทนวนิยายที่วิพากษ์ประวัติศาสตร์กระแสหลัก อาจกล่าวได้ว่า ผู้ประพันธ์ไม่สามารถนำเสนอภาพของพระที่นั่งสุพรรณหงส์กลายเป็นวีรสตรีในประวัติศาสตร์ที่มีบทบาททางการเมืองโดยตรงอย่างเช่นพระสุริโยทัยได้ เพราะมีปัญหาเกี่ยวกับข้อมูลประวัติศาสตร์กระแสหลัก ผู้ประพันธ์จึงเล็งมาใช้องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์กระแส

รองซึ่งได้จากภูมิความรู้ทางกรรมฐานมาสนับสนุนวีรกรรมของพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีแทน และเนื่องจากองค์ความรู้ดังกล่าวเน้นข้อมูลทางวัฒนธรรมเป็นจำนวนมากจึงส่งผลให้ภาพลักษณ์ของพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีในนวนิยายเรื่องนี้เป็นภาพลักษณ์แบบ “วีรสตรีทางวัฒนธรรม”

การนำเสนอภาพลักษณ์แบบวีรสตรีทางวัฒนธรรมในนวนิยายเรื่องนี้จึงอาจนับได้ว่าเป็นผลมาจาก “การเมือง” ของการนำเสนอตัวละครพระสุพรรณกัลยาในนวนิยาย อันเป็นเอกลักษณ์ของการเล่าประวัติศาสตร์ตอนเดียวกันที่ไม่พบในวรรณกรรมอิงประวัติศาสตร์ตอนเดียวกันเรื่องอื่นๆ มาก่อน

แม้มีผู้กล่าวเสมอว่า นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไทยไม่สนุก เพราะที่ผู้เขียนเคารพข้อมูลประวัติศาสตร์มากเกินไป นวนิยายเรื่องพระพี่นางสุพรรณกัลยาณีน่าจะเป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทิศทางการเล่าประวัติศาสตร์ในวรรณกรรมไทย ซึ่งเริ่มใช้กลวิธีการประพันธ์ที่ซับซ้อน และตอบโต้กับประวัติศาสตร์นิพนธ์ได้อย่างมีชีวิตชีวา อันเป็นก้าวเล็กๆ ของวงวรรณกรรมประวัติศาสตร์ไทยที่น่าสนใจยิ่ง โดยเฉพาะในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมไทย

สำนักหอสมุด

บรรณานุกรม

'กัณฑ์นา' ระดม ๕๐ ดาราจัด เข้าฉากพระสุพรรณกัลยา. (๘ ธันวาคม ๒๕๔๒). *มติชน*, น. ๑๔.
 กาญจนนา คานันท์. (๒๕๔๒). *พระที่นั่งางสุพรรณกัลยาณี*. กรุงเทพฯ: ดับเบิลโน้ม์ พรินต์ติ้ง.
 กิฬพารีนแจกพริ้งงานวิจัย 'พระสุพรรณกัลยา'. (๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๒). *ข่าวสด*, น. ๓๑.
 งานวิจัยจุฬายฯ สุพรรณกัลยา มีตัวตนจริง. (๑๘ กันยายน ๒๕๔๒). *กรุงเทพธุรกิจ*, น. ๑๔, ๑๑.
 จุฬายฯ วิจัย 'สุพรรณกัลยา' 'ไม่ใช่วีรสตรี!'. (๑๘ กันยายน ๒๕๔๒). *มติชน*, น. ๑, ๒๔.
 ธีรภัทร์ ทองนิ่ม. (๒๕๔๗). *ละครคุณสมภพ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย-
 ศิลป์ไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 นิธิ เอียวศรีวงศ์. (๒๕๓๖). *วีรบุรุษในวัฒนธรรมไทย*. ปาฐกถาพิเศษ ป่วย อังภากรณ์ ครั้งที่ ๔
 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๓๖, สืบค้นเมื่อ
 ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๒ จาก <http://econ.tu.ac.th/journal/Material/Previous/PUY4.pdf>
 พระสุพรรณกัลยา ในรูปแบบละครอิงประวัติศาสตร์. (๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๒). *เดลินิวส์*, น. ๓๐.
 ภัณฑกานต์ กัมทอง. (๒๕๕๐). *ย้อนรอยกรรม ตำนานพระสุพรรณกัลยา ย้อนรอยธรรม ชีวิตต้องสู้เพื่อ
 วีรสตรีที่โลกลืมจากจิตสัมผัส... หลวงปู่โง่น ไสโรย*. นครราชสีมา: ธีรณพัทธ์.
 วันชนะ ทองคำภา. (๒๕๕๐). *ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในวรรณกรรมไทย*. วิทยานิพนธ์
 ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 สมภพ จันทร์ประภา. (ม.ป.ป.). *บทละครโทรทัศน์เรื่องพระสุพรรณกัลยา*. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)
 สุโขทัยธรรมาราช. มหาวิทยาลัย สาขาวิชาศิลปศาสตร์. (๒๕๔๘). *เอกสารการสอนชุดวิชาประวัติศาสตร์
 ไทย (พิมพ์ครั้งที่ ๔)*. นครบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
 สิริวิทย์ สุขกันต์. (๒๕๕๐). *ขบวนการนักศึกษาระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๑-๒๕๑๙: ภาพตัวแทนที่ปรากฏ
 ในนวนิยายไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 สุนทร ชุตินทรานนท์. (๒๕๔๖). *พระสุพรรณกัลยา: จากตำนานสู่หน้าประวัติศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ ๓)*.
 กรุงเทพฯ: มติชน.
 อมรา พงศาพิชญ์. (๒๕๔๑). *วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา
 (พิมพ์ครั้งที่ ๕)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 Hall, Stuart. (1997). *Representation: Cultural Representation and Signifying Practice*.
 London: Sage.
 Leach, Maria. (1972). *Dictionary of Folklore Mythology and Legend Vol I*. New York:
 Funk & Wagnalls.
 O'Shaughnessy, Michael and Stadler, Jane. (2005). *Media and Society: An Introduction*
 (3rd edition). Victoria: Oxford University Press.
 Sturm, Andreas. (2006). *The King's Nation: A Study of The Emergence and Development of Nation
 and Nationalism in Thailand*. Doctoral dissertation. London School of Economics and
 Political Science. University of London.